

Віталій Приступа, аспірант кафедри теорії та історії педагогіки
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова,
м. Київ

ЕКОНОМІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ РАДІОЗВ'ЯЗКУ ЯК ЗАСІБ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ФАХІВЦІВ

У статті розглядається економічна компетентність як основа для професійної самореалізації фахівців телекомунікацій.

Ключові слова: економічна компетентність, самореалізація, ригідність, флексибільність, соціально-професійна адаптація.

В статье рассматривается экономическая компетентность как основа для профессиональной самореализации специалистов сферы телекоммуникаций.

Ключевые слова: экономическая компетентность, самореализация, ригидность, флексибільность, социально-профессиональная адаптация.

The article is dedicated to the problem of economic competence that serves the basis for self-actualization of the would-be specialists in the telecommunications area.

Key words: economic competence, self-actualization, rigidity, flexibility, social-professional adaptation.

Постановка проблеми. Інтеграція України до світового співтовариства змінила вимоги ринку праці до фахівців різних галузей.

Система вищої освіти має складні зв'язки із соціальними, економічними і політичними компонентами держави і суспільства. Зміна соціально-економічних умов, становлення ринкових відносин нового типу ставлять нові, підвищені вимоги до соціалізації і професіоналізації особистості.

Виникла необхідність в інтенсифікації професійної підготовки випускників технічних ВНЗ у сучасних умовах, спрямованих на максимальний розвиток студентів, формування вмінь самостійного і творчого використання знань в різноманітних соціально-економічних і виробничо-технічних ситуаціях.

Актуальність проблеми формування економічної компетенції підсилюється не лише вимогами ринку праці, але й глобальними змінами, які зазнав світ під час економічної кризи.

В той же час молодий фахівець досить часто стикається в процесі особистісної і професійної адаптації, окрім виробничих, з низкою проблем і завдань психологічного, економічного і соціального характеру.

Важливою педагогічною проблемою є набуття економічної компетентності, яка допомагає формувати економічне мислення, адаптувати до умов сучасного життя.

Реформування вищої школи у контексті особистісно-розвивальної концепції освіти потребує суттєвого посилення самостійної навчальної діяльності майбутніх фахівців, зокрема

інженерної галузі, розвитку їх особистісних якостей і творчих здібностей, забезпечення структурованості професійних знань, умінь, навичок, компетенцій та компетентностей, цінностей і мотивів. Одним із шляхів оновлення змісту освіти вищої школи, узгодження його із сучасними потребами інтеграції до європейського та світового освітнього простору є реалізація компетентнісного підходу, спрямованого на особистісну самореалізацію студента.

Національна доктрина розвитку України (2001 р.), державна програма "Освіта. Україна ХХІ століття" [4] поставили завдання оптимізації національної освіти як основної ланки формування громадян України, забезпечення пріоритетного розвитку людини. Незважаючи на всі труднощі, вітчизняному ринку праці потрібні фахівці, які глибоко знають свій предмет, мають фундаментальну професійну ерудицію, яка, своєю чергою, є складовою економічної компетенції.

Зокрема, в Національній доктрині розвитку освіти визначається, що актуальним завданням є забезпечення оновлення змісту освіти відповідно до ринкових засад економіки. Акцентується увага на тому, що держава повинна забезпечувати підготовку кваліфікаційних кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку [4].

Цю думку підтримує і світова спільнота, в Комюніке конференції Європейських міністрів, відповідальних за вищу освіту зазначено, що студенто-центроване навчання і мобільність допоможуть студентам розвинути компетенції, які необхідні на ринку праці, що постійно змінюється, і надасть їм можливість стати активними та відповідальними громадянами [5].

ЕКОНОМІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ РАДІОЗВ'ЯЗКУ ЯК ЗАСІБ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ФАХІВЦІВ

Якщо основна стратегічна лінія розвитку освіти полягає у забезпеченні перманентності цього процесу (освіта впродовж усього життя), що реалізується у напрямках: вчитись пізнавати, вчитись працювати, вчитись жити, вчитись жити разом (Жак Делор), то процес оволодіння цим складним мистецтвом набуває особливої актуальності. Без сумніву, основне навантаження у розв'язанні цих неординарних завдань буде покладено на систему організації професійної підготовки фахівця, яка має бути відповідно орієнтована: основними критеріями її продуктивності будуть нетрадиційна сума засвоєних студентом знань та сформованих вмінь, а наявність потреби та вмінь самостійно продовжувати процес професійного розвитку в перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальний аналіз періодичних науково-методичних видань, психолого-педагогічної, навчально-методичної літератури з досліджуваної теми свідчить про те, що сформоване валідне наукове підґрунтя, в контексті якого доцільно продовжити науковий пошук у визначеному напрямі. Це стосується насамперед:

- досліджень філософії сучасної освіти, визначення її методологічної основи (В. Андрущенко, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, С. Кримський, М. Михайліченко та ін.).

- психолого-педагогічних основ професійного розвитку особистості (О. Глузман, М. Євтух, В. Луговий, С. Максименко, Н. Ничкало, І. Підласий та ін.).

- досліджень проблем забезпечення особистісно орієнтованої компетентісної освіти (В. Буряк, О. Кондаков, В. Краєвський, І. Підласий, О. Пометун, О. Овчарук, В. Семіченко, А. Хуторський, В. Чайка, С. Шишов та ін.).

- досліджень з економічної освіти (А.Ф. Аменд, Ю.К. Васильєв, О.С. Нисімчук, О.С. Падалка, Б.П. Шемякін, О.Т. Шпак та ін.).

- інтеграції навчальних предметів (Б.М. Кедров, А.Д. Урсул, І.Т. Фролов, М.Г. Чепіков та ін.).

Результати аналізу науково-методичної літератури з даної проблематики свідчать про те, що є значна кількість фундаментальних теоретичних напрацювань, що зумовлюють необхідність орієнтації на компетентісну освіту, розкривають її суть і механізми забезпечення. При цьому особлива увага приділяється дослідженням структури компетентностей, їх ієрархічній побудові (від загальних ключових до конкретних фахових).

Водночас, бракує досліджень, які б відображали цілісну систему трансформацій

базових теоретичних позицій з даної проблеми в конкретну структуру її реалізації.

Метою статті є актуалізація проблеми формування економічної компетентності майбутніх фахівців радіозв'язку, яка може слугувати фундаментом для професійної самореалізації особистості.

Виклад основного матеріалу. Згідно з "Комюніке конференції європейських міністрів, відповідальних за вищу освіту": "Щоб досягти сталого економічного розвитку, динамічна і гнучка європейська вища школа спрямовуватиме зусилля на інновації, що ґрунтуються на інтеграції освіти і науки на усіх рівнях [5]. Отже, одним з головних показників освіти ХХІ століття буде інтеграція різних галузей знань.

Таким чином, нові освітні орієнтири вступають в протиріччя з класичними освітніми стандартами, серед яких можна відокремити суперечності між:

- потребою суспільства в економічно грамотних фахівцях, підприємливих спеціалістах й існуючою системою підготовки майбутніх інженерів, яка неадекватно відображає значення економічної компетентності цих спеціалістів;

- суспільною формою здійснення навчальної діяльності, колективним характером праці і спілкування її суб'єктів та індивідуальною технологією оволодіння цією діяльністю;

- спрямованістю змісту навчальної діяльності на вивчення минулого соціального досвіду та орієнтацією суб'єкта навчання на результативність майбутньої професійної діяльності;

- орієнтацією професійної освіти на формування особистості студента, його фахової мобільності і компетентності та визначенням рівня засвоєних знань та вмінь як абсолютного показника якості професійної підготовки майбутнього фахівця

Організація навчально-виховного процесу з підготовки майбутніх фахівців сучасного типу – конкурентоспроможних, які вмють мислити стратегічно і водночас ситуаційно-прагматично, здатних органічно забезпечувати економічну та соціальну ефективність підприємств різних галузей – потребує нестандартних, інноваційних освітньо-педагогічних методик, методів, практики і засобів навчання.

На нашу думку, економічну компетентність можна розглядати як поліутворення, яке слугує базисом для соціально-професійної адаптації фахівців, а тому і їхньої самореалізації.

Відомо, що найбільш повне розкриття особистості можливе лише в суспільно значущій праці. Важливо, щоб здійснення цієї діяльності

ЕКОНОМІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ РАДІОЗВ'ЯЗКУ ЯК ЗАСІБ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ФАХІВЦІВ

детермінувалося не лише зовні (суспільством), але і внутрішньою потребою самої особистості. Діяльність особистості в даному випадку стає самодіяльністю, а реалізація її здібностей в цій діяльності набуває характеру самореалізації. Багато вчених займалися питанням самореалізації особистості в професійній сфері, серед яких зазначимо лише деяких: З. Фройд, А. Маслоу, А. Хорні та ін.

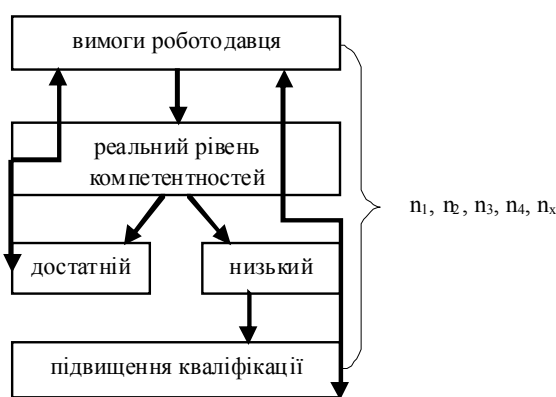
Ми підтримуємо твердження, що самореалізація особистості – явище загальносистемного порядку, тобто воно входить до переліку умов, які забезпечують можливість функціонування системи, тому самореалізація є ефектом системної детермінації. Самореалізація виявляється в різних аспектах і може вивчатися і як якість самоактуалізованої особистості, й як особлива потреба, і як діяльність, і як процес, але за всім цим стоїть якість людини бути самоорганізованою психологічною системою.

У своїй концепції життєдіяльності особистості, як концепції, яку все життя особистість розв'язує, К.А. Абульханова-Славська виділяє тих індивідів, які кожен день “емпірично” повторюють необхідні для підтримки життя дії і нескладні обов'язки, та інших, які самі організують своє життя, спрямовують події і впливають на них. Виходячи з цих двох архетипів, запропонованих вченою, можна зробити висновок, що перша група відноситься до осіб, які не мають сформованих ключових компетенцій і компетентностей, а друга група включає в себе осіб зі сформованою економічною компетентністю, як одну з ключових. Таким чином, зміна способу життя для першої групи людей буде означати втрату життєвих стереотипів, продукування яких було смислом їхнього буття, але для другої групи, це може стати умовою, яка розширить життєвий простір, яке в цьому випадку виступає як організований простір для самореалізації і саморозвитку. В першому випадку ми спостерігаємо ригідність, а в іншому – флексибільність.

Лише фахівець, який має сформовану економічну компетентність здатен гармонійно поєднати автентичність з соціальним замовленням, що і складає основу професійної самореалізації. Саме це впливає на наступних етапах самореалізації особистості в професійній сфері, впливаючи на процес професійної адаптації людини до професії.

Знання законів ринкової економіки, вимог ринку праці допомагають фахівцеві критично оцінювати власні знання, навички, рівні сформованості компетентностей, а тому і власну

конкурентоспроможність. Фахівець може розвиватися і самореалізовуватися в професійному оточенні, на робочому місці, але для цього він має відповідати вимогам роботодавців. Якщо він не відповідає вимогам роботодавця, фахівець завжди може підвищити власну компетентність, тим самим створюючи більш прийнятний професійний рівень на ринку праці в світлі нових потреб. Все це призводить до підвищення рівня знань, вмінь, компетенцій, отримання бажаної роботи, а тому і самореалізації. В результаті підвищення кваліфікації – фахівець отримує роботу, а тому і можливість для професійної самореалізації. В світлі вимог сучасного світу підвищення кваліфікації повинно проводитись постійно.

Необхідно зазначити, що за відсутності економічної компетентності фахівець не зможе надати критичний аналіз ринку праці і самоаналіз своєї конкурентоспроможності. Таким чином, критерії самореалізації не будуть виконуватись – задоволення і продуктивність відносно самої особистості і суспільства. Індикатором порушення професійної адаптації, а тому і самореалізації є синдром вигорання, який розглядається як довгострокова стресова реакція чи синдром, який виникає внаслідок тривалих професійних стресів середньої інтенсивності. В зв'язку з цим, ряд авторів позначає синдром вигорання як “професійне вигорання”, яке характеризується небажанням працювати в тій чи іншій сфері, низькою продуктивністю праці, психічною не витривалістю тощо.

Доцільно розглянути пропедевтичні методи синдрому “професійного вигорання”, по-перше, це психологічний настрій особистості, а саме орієнтація на успіх, Я-концепція. По-друге, значну роль в професійній самореалізації відіграють такі фактори як: висока мотивація саморозвитку і професійного росту, креативність, здатність до сприйняття інновацій і внаслідок генерування власних ідей, управління власним часом, пріоритизація робочих завдань.

ПОНЯТТЯ СИСТЕМИ КОМПЛАЄНС-КОНТРОЛЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ КОМПЛАЄНС У БАНКАХ УКРАЇНИ

Висновки. Економічна компетентність слугує не лише базисом для професійної самореалізації, але й запобіжним засобом професійної ригідності. Знання ринкових механізмів, вимог ринку праці допоможуть майбутньому інженерові у формуванні власного позитивного образу конкурентоспроможного фахівця, здатного відповідати вимогам роботодавця, підвищувати власний професійний рівень, завдяки чому користуватися попитом на підприємстві і самореалізовуватися у професійній сфері.

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегии жизни. – М., 1991.

2. Вилюнас В.К. Психологические механизмы мотивации человека. – М., 1990.

3. Заиченко Н.И. Обусловленность личностного самоопределения юношества социальными условиями жизнедеятельности: автореф. канд. дис. – М., 1993.

4. Національна доктрина розвитку України <http://www.mon.gov.ua/main.php?query=education/higher>

5. Стратегія та сучасні тенденції розвитку університетської освіти України в контексті Європейського простору вищої освіти <http://www.mon.gov.ua/main.php?query=education/higher>

6. Основні досягнення в системі вищої освіти України 2007 – 2009 <http://www.mon.gov.ua/main.php?query=education/higher>

Стаття надійшла до редакції 17.05.2010

УДК 336.71:330.131.7

Олександр Ковальчук, аспірант кафедри економічної теорії
Львівської комерційної академії

ПОНЯТТЯ СИСТЕМИ КОМПЛАЄНС-КОНТРОЛЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ КОМПЛАЄНС У БАНКАХ УКРАЇНИ

У статті висвітлено сутність поняття “комплаєнс”, наведено формулювання визначення терміну “ризик комплаєнс”. Розглянуто систему комплаєнс-контролю та її складові. Досліджено особливості управління ризиком комплаєнс у банках України.

Ключові слова: комплаєнс, ризик комплаєнс, комплаєнс-контроль, конфлікт інтересів, система комплаєнс-контроль, фінансовий моніторинг, інформаційна політика, Уповноважений орган, етичні стандарти, Управління дентологією.

В статті отражена сущность понятия “комплаєнс”, приведена формулировка определения термина “риск комплаєнс”. Рассмотрена система комплаєнс-контроля и ее составляющие. Исследованы особенности управления риском комплаєнс в банках Украины.

Ключевые слова: комплаєнс, риск комплаєнс, комплаєнс-контроль, конфликт интересов, система комплаєнс-контроль, финансовый мониторинг, информационная политика, Уполномоченный орган, этические стандарты, Управления дентологией.

Essence of concept “compliance” is reflected in the article, formulation over of determination of term of “risk of compliance” of is brought. The complains control of system and her constituents is considered. The of features of management the risk of compliance are investigational in the banks of Ukraine.

Key words: compliance, risk of compliance, compliance control, conflict of interests, system compliance control, financial monitoring, informative policy, Authorized of organ, ethics standards, Managements of dentology.

Актуальність теми. Присутність іноземного капіталу у вітчизняних банківських установах, зумовила появу та впровадження нових підходів ведення банківського бізнесу в Україні. Провідні світові фінансові установи (Raiffeisen International член німецької фінансової групи RZB, OTP Bank Nyrt. – найбільший банк Угорщини, BNP Paribas Group – провідна фінансова група Франції, фінансова Італійська група UniCredit Group, PKO Bank Polski SA найбільший банк республіки Польща та ін.) поглинаючи банківську систему України, розширюють можливості для вітчизняних банків,

розвиваючи їх діяльність шляхом впровадження нових банківських продуктів та послуг. Унаслідок цього зростає величина клієнтської бази банків, збільшується їх частка на фінансовому ринку, яка сприяє зміцненню конкурентних позицій у даній сфері.

Проте, вище наведені тенденції, що прослідковуються у банківському секторі економіки, створюють нові труднощі та перепони при здійсненні банківської діяльності. Зокрема варто відзначити той факт, що впровадження нових банківських продуктів та послуг веде до появи нових видів ризиків, які завжди